

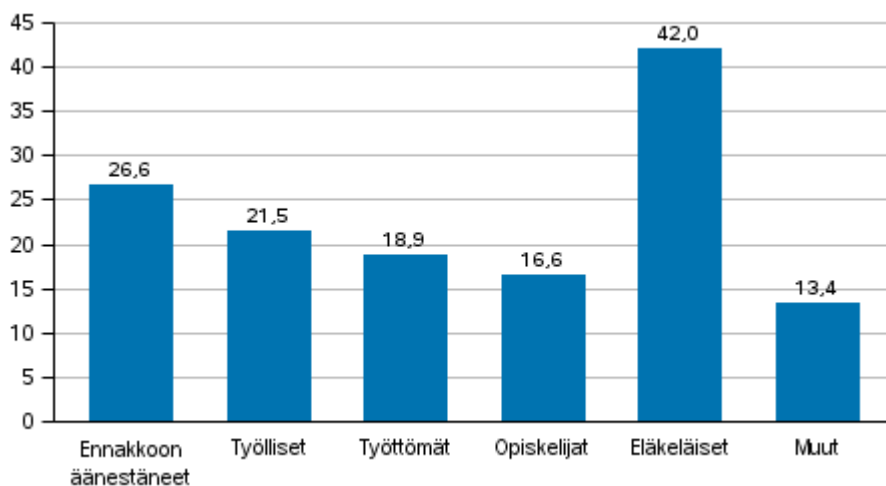
Kunnallisvaalit 2017

Katsaus äänestämiseen kuntavaaleissa

Ennakoäänestäjistä enemmistö eläkeläisiä

Kuntavaalien 2017 äänestysprosentti oli 58,9 prosenttia. Ennakkoon vaaleissa äänesti 1 169 319 äänioikeutettua, eli 26,6 prosenttia kaikista äänioikeutetuista. Äänioikeutetuista eläkeläisistä äänesti ennakkoon 42,0 prosenttia, työllisistä 21,5 ja työttömistä 18,9 prosenttia. Kaikista ennakkoon äänestäneistä eläkeläisten osuus oli 46,7 prosenttia, työllisten 41,0 ja työttömien 6,0 prosenttia. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastoon kuntavaaleista 2017.

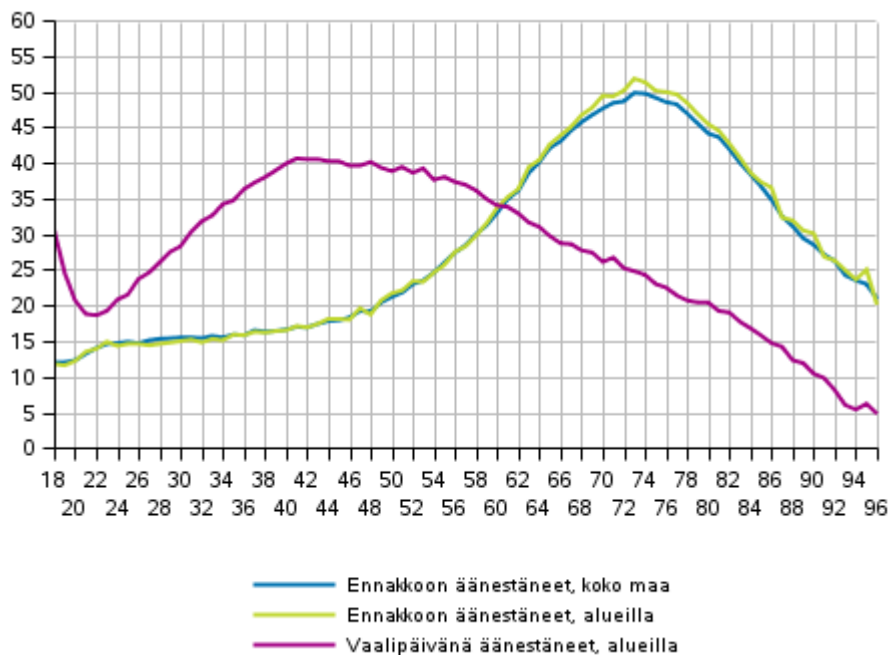
Ennakkoon äänestäneiden osuus äänioikeutetuista pääasiallisen toiminnan ryhmissä kuntavaaleissa 2017, %

Tilastokeskus julkaisee vuoden 2017 kuntavaalien yhteydessä ensimmäistä kertaa tietoa myös vaalipäivänä äänestäneistä. Tietoa vaalipäivänä äänestäneistä saatiin yhteensä 116 kunnasta, joista 59 kunnasta kaikilta äänestysalueilta. Tieto saatiin yhteensä 509 äänestysalueelta. Nämä äänestysalueet kattoivat 31,4 prosenttia vuoden 2017 kuntavaalien äänioikeutetuista.

Alle 80-vuotiaasta väestöstä äänestivät koko maassa aktiivisimmin ennakkoon 73-vuotiaat (49,8 %), suhteellisesti vähiten 18- ja 19-vuotiaat (12,0 %). Niillä äänestysalueilla, joista tieto oli saatavilla, vaalipäivänä äänestivät aktiivisimmin 41-vuotiaat (40,6 %), matalin vaalipäivän äänestysprosentti oli 22-vuotiailla (18,6 %).

Ennakkoon äänestäneet koko maassa sekä ennakkoon ja vaalipäivänä äänestäneet alueilla iän mukaan Kuntavaaleissa 2017, %

Tarkemmat tiedot kuntavaaleissa äänestäneistä löytyvät katsauksesta: Äänestäneet kuntavaaleissa 2017.

Tilastokeskuksen vaalitulospalvelut

Tarkemmat vaalitulostiedot löytyvät Tilastokeskuksen PX-Web tietokantapalvelusta.

[Vaalikarttapalvelu](#)

[Tietokantataulukot](#)

Sisällys

1. Äänestäneet kuntavaaleissa 2017.....	4
Analyysin aineisto.....	4
Aineiston kattavuus.....	5
Ikä ja sukupuoli.....	5
Pääasiallinen toiminta, koulutus ja perheasema.....	7
Tulotaso.....	11
Ulkomaalaistausta.....	13

Taulukot

Taulukko 1. Ennakkoon äänestäneiden ja kaikkien äänestäneiden osuus äänioikeutetuista sukupuolen ja iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	6
Taulukko 2. Ennakkoon ja kaikkien äänestäneiden osuus iän ja koulutusasteen mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	9
Taulukko 3. Ennakkoon ja kaikkien äänestäneiden osuus äänioikeutetuista perheaseman mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	11
Taulukko 4. Äänioikeutettujen tulodesiilien alarajat kuntavaaleissa 2017, euroa.....	12
Taulukko 5. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista sukupuolen ja kielen mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	13
Taulukko 6. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista syntyperän ja iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	15

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Vaalipäivän äänestystiedot: äänioikeutettujen ja äänestysalueiden osuudet kuntavaaleissa 2017, %.....	16
Liitetaulukko 2. Äänioikeutettujen taustatekijöitä kuntavaaleissa 2017.....	20
Liitetaulukko 3. Äänestysaktiivisuus sukupuolen mukaan vaalipiireittäin kuntavaaleissa 1976–2017, %.....	21
Liitetaulukko 4. Äänioikeutetut ja äänestäneet kansalaisuuden mukaan kuntavaaleissa 1996–2017	22

Kuviot

Kuvio 1. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	6
Kuvio 2. Äänioikeutetut ja ennakkoon äänestäneet pääasiallisen toiminnan mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	7
Kuvio 3. Äänioikeutetut ja kaikki äänestäneet alueilla pääasiallisen toiminnan mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	8
Kuvio 4. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista perheaseman mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	10
Kuvio 5. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista tulodesiileittäin kuntavaaleissa 2017, %.....	13
Kuvio 6. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista kieliryhmän mukaan kuntavaaleissa 2017, %.....	14
Kuntavaalit, laatuseloste.....	23

1. Äänestäneet kuntavaaleissa 2017

Tässä katsauksessa tarkastellaan kuntavaaleissa 2017 äänioikeutettuja ja äänestäneitä eri taustatekijöiden mukaan. Tiedot äänioikeutetuista ja äänestäneistä on saatu oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän äänioikeusrekisteristä. Yksilötason taustatiedot perustuvat Tilastokeskuksen aineistoihin, muun muassa väestö-, työssäkäynti- ja perhetilastoihin sekä tutkintorekisteriin. Tarkastelun kohteena olevat ryhmät ovat yhtäältä kaikki kuntavaaleissa 2017 äänioikeutetut ja ennakkoon äänestäneet, toisaalta äänioikeutetut sellaisilla äänestysalueilla, joilla oli kuntavaaleissa 2017 käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri ja tällaisilla alueilla ennakkoon ja vaalipäivänä äänestäneet.

Sähköinen äänioikeusrekisteri mahdollistaa äänestysaktiivisuuden tarkastelun myös vaalipäivän äänien osalta. Sellaisilta alueilta, joissa oli käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri saadaan siten kaikki sekä ennakkoon että vaalipäivänä, äänestäneet sisältävä äänestystieto. Kaikki äänestäneet sisältävä tieto antaa täydellisen kuvan äänestysaktiivisuudesta, sillä sen avulla voidaan huomioida luotettavasti myös äänestämättä jättäneet. Tämä ei ole mahdollista ennakkoon äänestäneiden kohdalla. Tässä katsauksessa viitataan ennakkoon äänestäneillä kaikkiin koko maassa ennakkoon äänestäneisiin ja kaikilla äänestäneillä em. alueilla vaalipäivänä ja ennakkoon äänestäneisiin.

On tärkeää huomioida, että katsauksessa esitetyt tiedot kaikista äänestäneistä eivät kata koko maata tai kaikkia äänioikeutettuja. Kaikilla äänestäneillä viitataan tässä katsauksessa äänestystapahtumaan, ts. kaikki äänestäneet sisältävät käytettävissä olevan tiedon vaalipäivänä ja ennakkoon äänestäneistä rajatuilla alueilla. Tässä katsauksessa esitetyt tiedot ei ole muokattu mitenkään, esim. painottamalla aineistoa taustatekijöiden perusteella, vaan jakaumat esitetään sellaisena kuin ne aineistossa ovat. Toisin sanoen, kaikista äänestäneistä alueilla esitetyt tiedot koskevat niitä kuntia, äänestysalueita ja äänioikeutettuja, joista tieto on saatavilla.

Analyysin aineisto

Tarkasteltaessa tässä katsauksessa esitetyt analyysit on tärkeä huomata, että analyysissä tarkastellaan kahta toisistaan erillistä, mutta osittain päällekkäistä äänestäjäryhmää. Katsauksen tekstissä, taulukoissa ja kuvioissa käytetään näistä äänestäjäryhmistä seuraavia termejä:

1. Ennakkoon äänestäneet, joka kattaa kaikki vaaleissa ennakolta äänestäneet ja
2. Kaikki äänestäneet alueilla, joka kattaa ennakkoon ja vaalipäivänä äänestäneet niillä äänestysalueilla, joilla oli käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri.

Katsauksessa käytetyt äänestäjäryhmät eivät ole toisensa poissulkevia. Koko maan ennakkoon äänestäneet sisältää myös em. alueilla ennakkoon äänestäneet äänioikeutetut. Kaikki äänestäneet alueilla puolestaan kattaa myös kaikki ko. alueilla ennakolta äänestäneet. Näin ollen ryhmä ”ennakkoon äänestäneet” kuvaa nimensä mukaisesti ennakkoon äänestäneitä äänioikeutettuja koko maassa, ryhmä ”kaikki äänestäneet alueilla” kattaa vaalipäivänä ja ennakkoon äänestäneet rajatussa määrässä äänestysalueita.

Kuntavaaleissa 2017 oli yhteensä 4 391 558 äänioikeutettua. Näistä äänioikeutetuista äänesti ennakolta 1 169 319, eli 26,6 prosenttia kaikista äänioikeutetuista. Äänestysalueilla, joista saadaan tieto myös vaalipäivän äänestämisestä, oli yhteensä 1 377 448 äänioikeutettua. Täydellinen äänestystieto saadaan siis 31,4 prosentista äänioikeutetuista.

Kaikkiin äänioikeutettuihin ei pystytty yhdistämään lainkaan yksilötason taustatekijöitä ja tällaiset tapaukset pudotettiin aineistosta pois. Näin ollen käytetyssä aineistossa on koko maan osalta yhteensä 4 391 074 ja tarkasteltujen alueiden osalta 1 377 311 äänioikeutettua. On huomattava, että yksittäisten analyysissä käytettyjen taustamuuttujien kohdalla nämä lukumäärät saattavat olla em. lukuja pienempiä, riippuen kuinka kattavasti taustatekijöitä pystyttiin yhdistämään äänioikeutettuihin. Käytännössä tämä näkyy mm. siinä, että kuvioissa ja taulukoissa esitetyt tiedot jakaumat saattavat vaihdella hieman muuttujittain.

Aineiston kattavuus

Äänestysalueet ja kunnat, joilta saatiin kaikki äänestystiedot, eivät jakaudu täysin tasaisesti koko maan tasolla. Tietoa myös vaalipäivän äänestämisestä saatiin yhteensä 116 kunnasta, 59 kunnasta saatiin tieto kaikilta äänestysalueilta, osasta äänestysalueita tieto saatiin 57 kunnasta.

Vaalipäivän äänestystietoa saatiin kaikista vaalipiireistä. Tietojen kattavuus kuitenkin vaihtelee vaalipiireittäin. Kattavin tieto saatiin Keski-Suomen vaalipiiristä, 75,0 prosentista vaalipiirin äänioikeutetuista. Koko maan tasoa kattavampaa tietoa saatiin myös Lapin (63,2 % äänioikeutetuista), Uudenmaan (45,1 %), Satakunnan (38,9 %), Pirkanmaan (32,7 %), Varsinais-Suomen (32,5 %) ja Vaasan (31,6 %) vaalipiireistä. Pienin kattavuus vaalipäivän äänestystiedoissa oli Helsingin vaalipiirissä, josta tieto saatiin vain kahdelta äänestysalueelta ja 0,9 prosentista äänioikeutettuja. Toisin sanoen käytettävissä olevassa aineistossa Helsingin vaalipiiri on selvästi aliedustettu. (ks. Liitetaulukko 1.)

Liitetaulukossa 2 tarkastellaan äänioikeutettujen taustatekijöitä koko maassa ja alueilla, joista saatiin täydellinen äänestystieto. Kuntavaaleissa 2017 äänioikeutetut olivat keskimäärin 50,2-vuotiaita. Tältä osin alueiden äänioikeutetut eivät eroa kaikista äänioikeutetuista. Äänioikeutetuista miehiä oli koko maassa 48,8 prosenttia, suhteellisesti yhtä paljon kuin alueilla.

Koko maan äänioikeutettujen mediaanitulo on hieman alueiden äänioikeutettuja suurempi. Ero on 231 euroa vuodessa. Selkein ero kaikkien äänioikeutettujen ja sähköisen äänioikeusrekisterin alueilla kuntavaalien 2017 aikaan asuneiden äänioikeutettujen taustoissa löytyy koulutusasteesta. Koko maassa äänioikeutetut olivat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin alueilla. Ero näkyy erityisesti korkeimmassa tarkastellussa koulutusryhmässä, ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulutuksen suorittaneissa, joita koko maassa oli 1,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin alueilla.

Pääasiallisen toiminnan luokissa on pieniä eroja kaikkien äänioikeutettujen ja alueilla asuneiden äänioikeutettujen välillä. Koko maassa työllisiä oli hieman (0,5 prosenttiyksikköä) alueita enemmän, vastaavasti alueilla oli enemmän opiskelijoita (0,3 prosenttiyksikköä) ja eläkeläisiä (0,4 prosenttiyksikköä). Alueilla oli hieman (0,9 prosenttiyksikköä) koko maata enemmän suomenkielisiä. Suomalaistaustaisten osuus oli alueilla 0,4 prosenttiyksikköä koko maata suurempi.

Kaikilla alueilla, josta saatiin myös vaalipäivän äänestystieto, keskustan kannatus oli koko maan vaalituloksen tasolla. Kokoomuksen kannatus oli sähköisen äänioikeusrekisterin alueilla koko maan tulosta hieman pienempi, eroa 1,3 prosenttiyksikköä. Perussuomalaisten kannatus sen sijaan oli alueilla hieman koko maata suurempaa. Suurin ero alueiden ja vaaleissa toteutuneen puoluekannatuksen välillä oli SDP:n kohdalla, puolueen kannatus oli alueilla 2,1 prosenttiyksikköä koko maan vaalitulosta suurempaa.

Tässä luvussa ja liitetaulukoissa 1. ja 2. esitetyt seikat on syytä ottaa huomioon, mikäli halutaan yleistää kaikkien sähköisen äänioikeusrekisterin alueilla äänestäneistä saatuja tietoja kaikkiin äänioikeutettuihin.

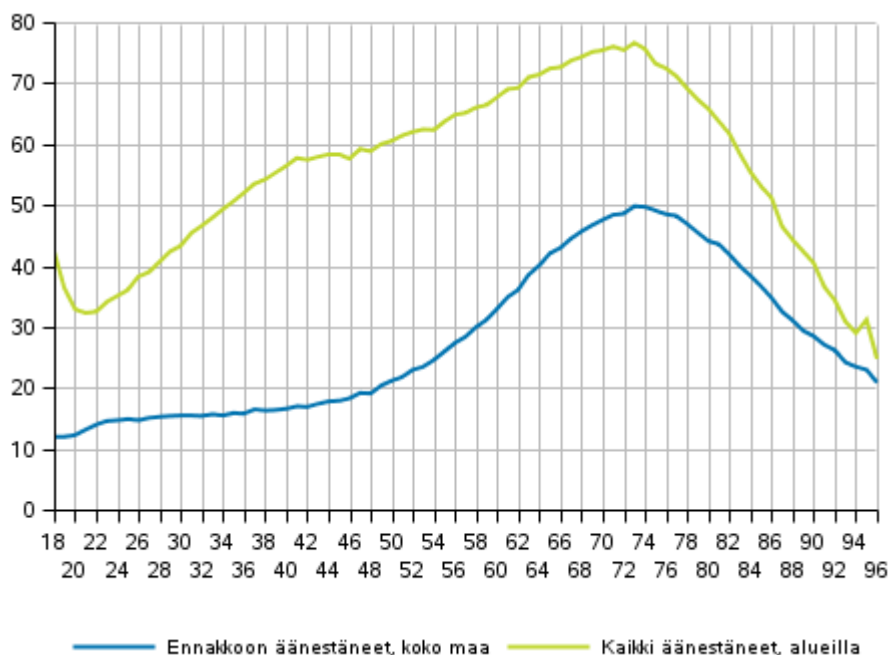
Ikä ja sukupuoli

Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänesti ennakkoon 1 169 319 äänioikeutettua, mikä on 26,6 prosenttia kaikista äänioikeutetuista. Tilastokeskuksen ilmoittama ennakkoäänestysprosentti on 45,2. Ennakkoäänestysprosentti saadaan laskemalla ennakkoon äänestäneiden osuus äänestäneistä. Tässä katsauksessa äänestäneitä tarkastellaan suhteessa äänioikeutettuihin, joten ilmoitetut prosenttiluvut ovat ennakkoäänestysprosenttia pienempiä.

Äänestysalueilla, joilta saatiin kaikki äänestystiedot, äänensä vaaleissa antoi yhteensä 793 999 äänioikeutettua, eli 57,6 prosenttia alueiden äänioikeutetuista. Ennakkoon näillä alueilla äänesti 27,0 ja vaalipäivänä 30,6 prosenttia äänioikeutetuista.

Ikä vaikuttaa selvästi äänestämiseen. Ennakkoon äänestäneiden osuus äänioikeutetuista ylittää 20 prosentin osuuden 49 ikävuoden kohdalla, jonka jälkeen osuus kasvaa aiempaa nopeammin. Ennakkoon äänestäminen oli yleisintä 73-vuotiaiden joukossa, joista 49,8 prosenttia äänesti ennakkoon. Ennakkoon äänestäneiden osuus alkaa laskea 73 ikävuoden jälkeen, 96-vuotiaista äänesti ennakkoon 20,9 prosenttia äänioikeutetuista. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Kaikkien alueilla äänestäneiden osuus äänioikeutetuista antaa ilmiöstä pelkkää ennakkoon äänestämistä tarkemman kuvan. Äänioikeusiän vuonna 2017 saavuttaneiden 18-vuotiaiden äänestysprosentti oli alueilla 42,5, jonka jälkeen se putoaa 33,0 prosenttiin 20-vuotiaiden ryhmässä. Tämän jälkeen äänestysprosentti kasvaa verrattain tasaisesti 42-vuotiaiden ikäryhmän 57,6 prosenttiin. Äänestysprosentti kasvaa 42-vuotiaiden ikäryhmän jälkeen ikävuosittain, mutta aiempaa hitaammin ja on korkeimmillaan 73-vuotiaiden ryhmässä (76,7 %). Yli 73-vuotiailla äänestysprosentti laskee verrattain nopeasti, 20-vuotiaiden taso alittuu kuitenkin vasta 93-vuotiaiden ikäryhmässä. (Kuvio 1.)

Naiset äänestivät miehiä aktiivisemmin 2017 kuntavaaleissa niin ennakkoon kuin alueillakin, lukuun ottamatta kaikkein vanhinta tarkasteltua ikäryhmää. Ennakkoon äänesti koko maassa äänioikeutetuista naisista 28,7 prosenttia, 4,2 prosenttiyksikköä miehiä enemmän. Tarkastelluilla alueilla kaikki äänestäneet huomioiva äänestysprosentti on niin ikään naisilla suurempi. Alueilla naisista äänesti 59,3 prosenttia, 3,6 prosenttiyksikköä miehiä enemmän. Ikäryhmittäin tarkasteltuna naiset äänestivät miehiä aktiivisemmin kaikissa, paitsi 75-vuotta täyttäneiden ikäryhmässä. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Ennakkoon äänestäneiden ja kaikkien äänestäneiden osuus äänioikeutetuista sukupuolen ja iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %

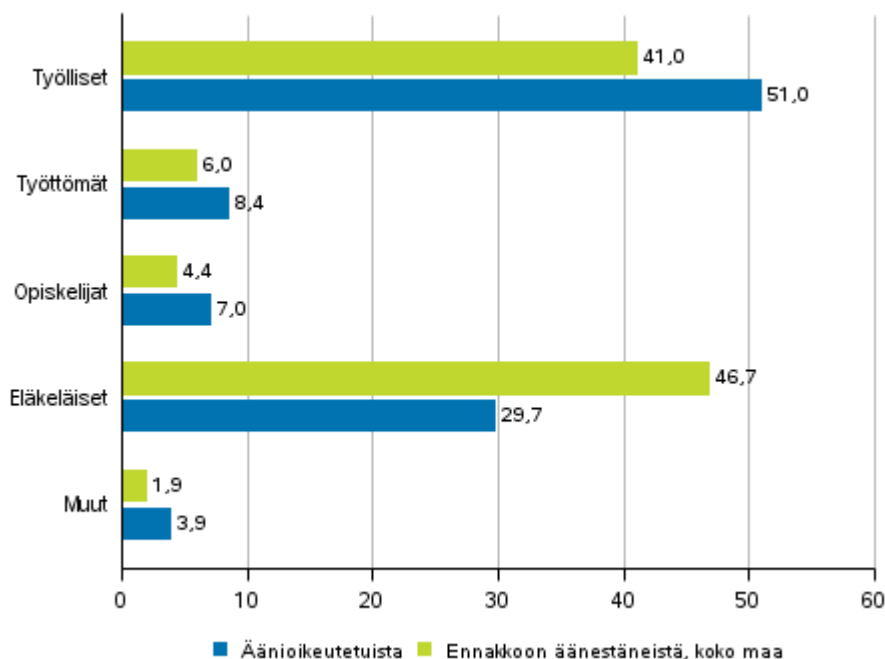
Ikäluokka	Yhteensä		Miehet		Naiset	
	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla
Yhteensä	26,6	57,6	24,5	55,7	28,7	59,3
18-24	13,3	35,0	11,1	31,6	15,6	38,5
25-34	15,3	42,9	13,7	39,7	17,0	46,5
35-44	16,6	55,3	15,1	52,1	18,2	58,6
45-54	21,0	60,4	19,3	58,3	22,8	62,5
55-64	32,6	67,5	30,2	66,2	34,9	68,7
65-74	46,2	74,6	44,3	74,2	48,0	74,9
75-	41,1	60,3	44,0	66,5	39,3	56,5

Pääasiallinen toiminta, koulutus ja perheasema

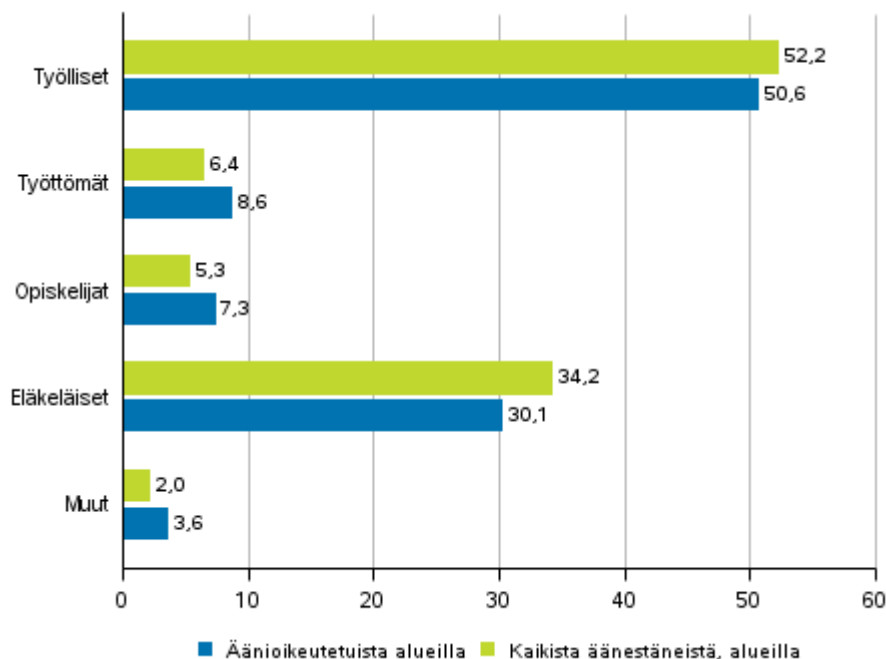
Kuntavaaleissa 2017 pääasiallisen toiminnan ryhmistä suhteessa eniten ennakkoon äänestäneissä oli eläkeläisiä, 46,7 prosenttia kaikista ennakkoon äänestäneistä. Eläkeläiset olivatkin selvästi suhteellisesti yliedustettuja ennakkoon äänestäneiden joukossa. Kaikkien muiden pääasiallisen toiminnan ryhmien osuus ennakkoon äänestäneistä oli suhteellisesti pienempi kuin äänioikeutettujen joukosta. (Kuvio 2.)

Kun tarkastellaan kaikkia äänestäneitä alueilla, voidaan havaita että kahdessa ryhmässä, työllisissä ja eläkeläisissä ryhmän osuus äänestäneistä on suurempi kuin vastaava osuus kaikista äänioikeutetuista. Sen sijaan tarkastelluilla alueilla työttömien, opiskelijoiden ja muun pääasiallisen toiminnan ryhmään kuuluvien osuus äänestäneistä jäi alle ryhmien suhteellisen koon kaikista äänioikeutetuista. (Kuvio 3.)

Kuvio 2. Äänioikeutetut ja ennakkoon äänestäneet pääasiallisen toiminnan mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Kuvio 3. Äänioikeutetut ja kaikki äänestäneet alueilla pääasiallisen toiminnan mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Korkea koulutus lisää äänestämisen todennäköisyyttä. Kuntavaaleissa keskimääräistä useammin ennakkoon äänestivät keskiasteen tai sitä korkeamman koulutusasteen suorittaneet äänioikeutetut. Ilmiö näkyy myös kaikkien alueilla äänestäneiden kohdalla, ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulutuksen suorittaneet äänestivät alueilla 23,4 prosenttiyksikköä kaikkia äänioikeutettuja aktiivisemmin.

Aiemmin (Kuvio 1.) on huomattu, että iällä on selvä yhteys äänestysaktiivisuuteen. Tämä näkyy myös koulutusryhmissä, joissa käytännössä kaikissa äänestysaktiivisuus kasvaa iän myötä, lukuun ottamatta kaikkein vanhinta ikäryhmää, eli 75 vuotta täyttäneitä. Ilmiö näkyy niin ennakkoon äänestäneiden kuin kaikkien alueilla äänestäneidenkin kohdalla. (Taulukko 3.)

Taulukko 2. Ennakkoon ja kaikkien äänestäneiden osuus iän ja koulutusasteen mukaan kuntavaaleissa 2017, %

		Yhteensä	Perus-aste	Keski-aste	Alin korkeaaste	Alempi korkea-kouluaste	Ylempi korkea-kouluaste, tutkija-koulutus
Yhteensä	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	26,6	24,5	23,8	37,1	27,6	32,7
	Kaikki äänestäneet, alueilla	57,5	45,6	53,2	75,2	69,6	80,9
18-24	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	13,3	10,4	15,3	..	27,8	..
	Kaikki äänestäneet, alueilla	35,0	32,1	36,7	..	58,2	..
25-34	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	15,3	7,7	12,8	11,5	21,3	27,0
	Kaikki äänestäneet, alueilla	42,9	19,6	38,4	25,1	60,6	72,1
35-44	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	16,6	9,8	14,4	18,7	19,3	23,2
	Kaikki äänestäneet, alueilla	55,3	27,5	48,7	64,5	67,1	77,7
45-54	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	21,0	13,3	19,8	24,2	23,2	26,9
	Kaikki äänestäneet, alueilla	60,4	36,2	55,1	69,9	72,1	81,8
55-64	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	32,6	25,2	31,6	37,7	37,7	38,8
	Kaikki äänestäneet, alueilla	67,5	51,4	64,7	77,3	80,3	85,8
65-74	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	46,2	39,9	45,8	54,2	55,2	56,5
	Kaikki äänestäneet, alueilla	74,6	66,0	74,5	84,2	87,8	89,8
75-	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	41,1	35,7	44,5	53,5	56,5	58,9
	Kaikki äänestäneet, alueilla	60,3	53,5	65,6	75,9	78,9	84,0

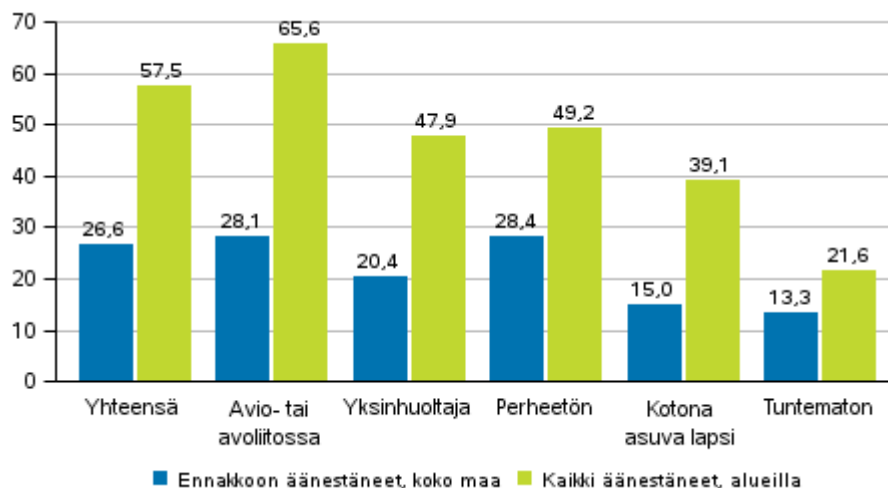
Taulukkoa 3. tulkitessa on syytä huomata, että alimman korkea-asteen tutkinnot vähentyvät väestössä, eikä koulutusryhmään tule Suomesta enää uusia tutkintoja, joten koulutusryhmän ikärakenne poikkeaa selvästi muista ryhmistä. Alimman korkea-asteen koulutus kattaa keskiasteen yläpuolella olevat tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkintoja. Alimman korkea-asteen suorittaneet ovat kaikkien

äänioikeutettujen joukossa keskimäärin 59-vuotiaita, kun esimerkiksi keskiasteen suorittaneiden keskimääräinen ikä oli 46,5 ja alemman korkea-asteen suorittaneiden 44,3 vuotta.

Perheaseman mukaan tarkasteltuna aktiivisimpia ennakkoon äänestäneitä olivat perheettömät (28,4 %) ja avio- tai avoliitossa elävät (28,1 %). Yksinhuoltaja viittaa tässä analyysissä yhden vanhemman perheiden vanhempiin. Tässä ryhmässä ennakolta äänestäminen oli kahta ensin mainittua vähäisempää (20,4 %). Kotona asuvien lasten ryhmässä, jolla tarkoitetaan vanhempansa kanssa asuvia aikuisia lapsia, ennakolta äänesti 15,0 prosenttia äänioikeutetuista.

Kaikkien alueilla äänestäneiden tarkastelu perheaseman mukaan ei juuri muuta kuvaa ryhmien äänestysaktiivisuudesta. Avio- tai avoliitossa elävät olivat perheasemalla mitattuna aktiivisin äänestäjäryhmä, heistä 65,6 prosenttia antoi äänensä 2017 kuntavaaleissa. Muiden ryhmien äänestysprosentti jää alueilla alle kaikkien äänioikeutettujen tason, perheettömistä, yksinhuoltajista ja kotona asuvista lapsista äänesti vaaleissa alle 50 % äänioikeutetuista. Äänestäneiden ikäryhmittäinen tarkastelu ei oleellisesti muuta kuvaa perheaseman vaikutuksesta äänestysaktiivisuuteen. Pääsääntöisesti äänestysprosentti kasvaa kaikissa perheaseman ryhmissä iän myötä, lukuun ottamatta vanhinta, 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmää. (Kuvio 4., Taulukko 3.)

Kuvio 4. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista perheaseman mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Taulukko 3. Ennakkoon ja kaikkien äänestäneiden osuus äänioikeutetuista perheaseman mukaan kuntavaaleissa 2017, %

		Yhteensä	Avio- tai avoliitossa	Yksinhuoltaja	Perheetön	Kotona asuva lapsi	Tuntematon
Yhteensä	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	26,6	28,1	20,4	28,4	15,0	13,3
	Kaikki äänestäneet, alueilla	57,5	65,6	47,9	49,2	39,1	21,6
18-24	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	13,3	12,2	6,8	15,2	12,9	9,7
	Kaikki äänestäneet, alueilla	35,0	33,6	16,0	31,4	38,3	18,1
25-34	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	15,3	14,8	10,7	16,9	16,2	10,1
	Kaikki äänestäneet, alueilla	42,9	48,7	28,1	37,3	36,6	19,1
35-44	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	16,6	16,1	15,8	19,1	20,2	10,4
	Kaikki äänestäneet, alueilla	55,3	60,8	45,5	43,1	40,9	20,4
45-54	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	21,0	20,5	20,6	23,0	25,9	12,8
	Kaikki äänestäneet, alueilla	60,4	66,2	54,3	47,3	47,8	23,3
55-64	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	32,6	33,3	28,6	32,1	30,9	19,9
	Kaikki äänestäneet, alueilla	67,5	73,3	60,7	56,5	54,4	28,6
65-74	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	46,2	48,2	37,3	43,3	36,9	25,1
	Kaikki äänestäneet, alueilla	74,6	79,7	63,4	65,5	59,1	32,5
75-	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	41,1	47,1	28,9	37,6	..	12,6
	Kaikki äänestäneet, alueilla	60,3	71,0	44,4	52,9	..	14,6

Tulotaso

Äänestäneiden ja äänioikeutettujen tulotasoja tarkastellaan valtionveronalaisten rahatulojen avulla. Vuoden 2017 tulotiedot on saatu viimeksi vahvistetusta verotuksesta vuodelta 2015. Valtionveronalaiset tulot muodostuvat palkkatuloista, yrittäjätuloista ja muista valtionveronalaisista tuloista, jotka sisältävät muut ansiotulot, eläketulot, työttömyysturvaetuudet sekä muut sosiaaliturvaetuudet. Valtionveronalaisia tuloja

eivät ole muun muassa julkisyhteisöiltä saadut stipendit ja apurahat, ulkomailta saadut palkkatulot tietyin edellytyksin, osa julkiselta sektorilta saaduista sosiaaliturvaetuksista sekä verovapaat korkotulot.

Katsauksen aineistossa äänioikeutettujen tulot on jaettu desiileihin. Tulojen desiilit saadaan järjestämällä äänioikeutetut tulojen mukaan ja jakamalla joukko kymmeneen yhtä suureen osaan. Tällä tavalla muodostetuissa ryhmissä on jokaisessa kaikkien äänioikeutettujen (koko maa) kohdalla noin 431 000 äänioikeutettua. Alueilla, joilta saatiin tieto myös vaalipäivän äänestämisestä, sijoittuu näin muodostettuihin ryhmiin noin 136 000 äänioikeutettua kuhunkin.

Koko maan tasolla aineistosta puuttuu tulotieto 81 957 äänioikeutetulta. Myös vaalipäivän äänet sisältävien alueiden aineistosta tulotieto puuttui 22 111 äänioikeutetulta. Kaikkien äänioikeutettujen valtionveronalaisten tulojen mediaani oli 24 814 euroa, tarkastelluilla rajatuilla alueilla vastaava mediaanitulo oli 24 583 euroa. Suurituloisimpaan tulokymmenykseen koko maassa kuuluneiden äänioikeutettujen valtionveronalaisten tulot olivat vähintään 54 532 euroa, tarkastelluilla alueilla vastaavasti 52 945 euroa vuodessa. Alimpaan tulokymmenykseen kuuluneiden tulot olivat koko maan äänioikeutettujen kohdalla enintään 8 223 euroa ja alueilla 8 204 euroa vuodessa. (Taulukko 4.)

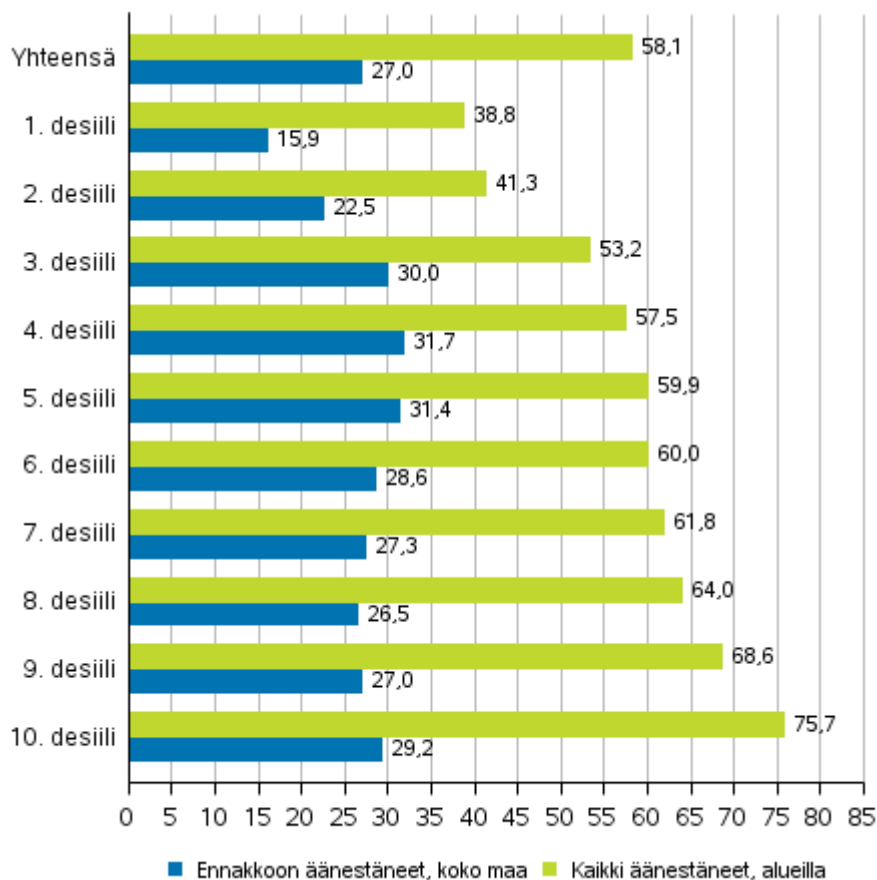
Taulukko 4. Äänioikeutettujen tulodesiilien alarajat kuntavaaleissa 2017, euroa

Desiili	Kaikki ääni-oikeutetut	Ääni-oikeutetut alueilla
1. desiili	0	0
2. desiili	8 223	8 204
3. desiili	11 578	11 565
4. desiili	15 567	15 521
5. desiili	20 016	19 913
6. desiili	24 814	24 583
7. desiili	29 604	29 262
8. desiili	34 746	34 274
9. desiili	41 696	40 911
10. desiili	54 532	52 945

Ennakkoon äänestämisen tulojen vaikutus ei kokonaisuudessaan ole kovin suuri. Kahdessa alimmassa tulodesiilissä ennakkoon äänestäminen on suhteellisesti vähäisempää kuin korkeammassa tuloluokissa. Kolmannesta tulodesiilistä alkaen ennakkoon äänestämisen asteessa ei tapahdu suuria muutoksia, ennakkoon äänestäneiden osuus vaihtelee näissä luokissa 26,5 ja 31,7 prosentin äänioikeutetuista välillä. (Kuvio 5.)

Tarkasteltaessa kaikkia äänestäneitä alueilla joilta saatiin täydellinen äänestystieto, tulojen vaikutus äänestysaktiivisuuteen on huomattavasti selvempi. Korkeammassa tuloluokissa äänestäminen on säännönmukaisesti pienituloisempia tuloluokkia yleisempää. Ylimpään tulodesiiliin kuuluneista äänesti kaikkiaan 75,7 prosenttia, alimmassa tulodesiilissä äänestysaktiivisuus jäi 38,8 prosentin tasolle. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista tulodesiileittäin kuntavaaleissa 2017, %

Ulkomaalaistausta

Äänioikeutettujen ja äänestäneiden taustaa tarkastellaan tässä katsauksessa kielen ja syntyperän avulla. Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien äänestysaktiivisuus oli sekä ennakkoon äänestäneiden että kaikkien alueilla äänestäneiden kohdalla kaikkien äänioikeutettujen tasoa korkeampaa. Koko maassa suomen- ja saamenkielisistä äänesti ennakkoon 1,1 prosenttiyksikköä ja ruotsinkielisistä 0,6 prosenttiyksikköä kaikkien äänioikeutettujen tasoa enemmän. Tarkasteltaessa kaikkia äänestäneitä alueilla, suomen- ja saamenkielisistä äänesti 1,4 prosenttiyksikköä ja ruotsinkielisistä 13,4 prosenttiyksikköä kaikkia äänioikeutettuja enemmän.

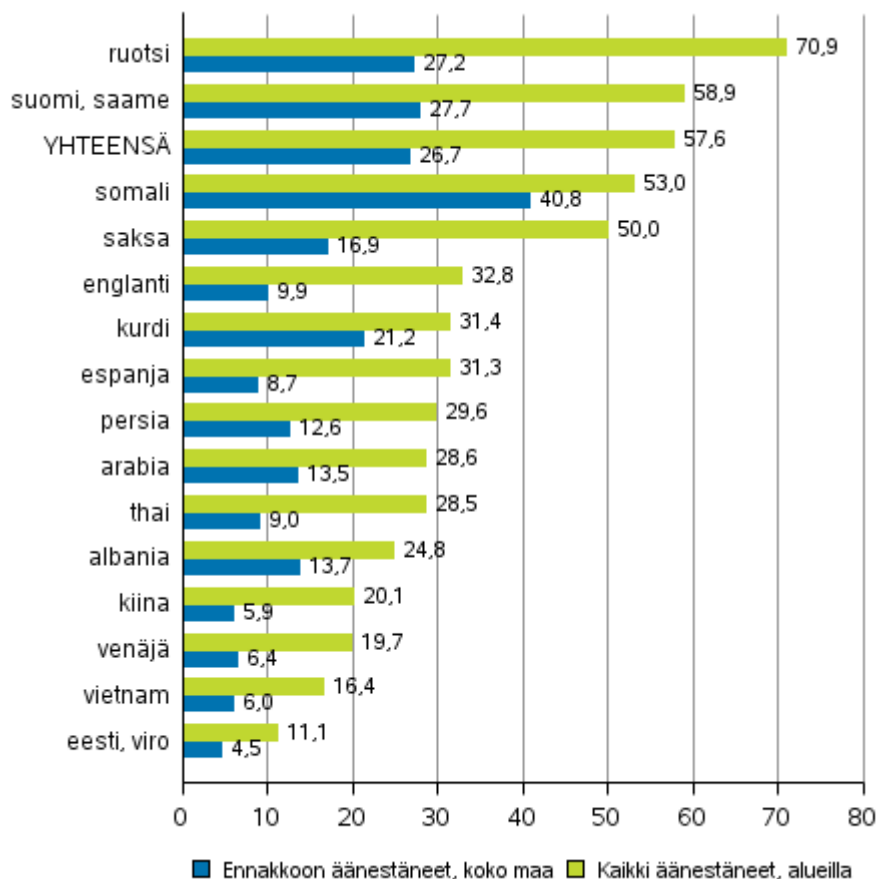
Taulukko 5. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista sukupuolen ja kielen mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Sukupuoli	Yhteensä		Suomi, saame		Ruotsi		Muu kieli	
	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla
Yhteensä	26,6	57,5	27,7	58,9	27,2	70,9	10,3	23,9
Miehet	24,5	55,7	25,5	57,0	24,6	69,3	10,3	22,8
Naiset	28,7	59,3	29,8	60,6	29,7	72,4	10,2	25,1

Vieraskielisten äänestysaktiivisuus jäi selvästi alle kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien tason. Ennakkoon kaikista äänioikeutetuista vieraskielisistä äänesti 10,3 prosenttia, 16,3 prosenttiyksikköä alle kaikkien äänioikeutettujen tason. Vastaavasti kaikista alueilla äänioikeutetuista vieraskielisistä äänesti 23,9 prosenttia, eli 33,6 prosenttiyksikköä kaikkia äänioikeutettuja vähemmän. (Taulukko 5.)

Kieliryhmien äänestysaktiivisuuden tarkempi tarkastelu osoittaa, että korkein kaikista alueilla annetuista äänistä laskettu äänestysprosentti oli ruotsia äidinkielenään puhuvilla (70,9 %). Suomen- ja saamenkielisten äänestysprosentti oli vastaavasti 58,9 prosenttia. Kuvioon 6. on valittu lukumääräisesti suurimmat kieliryhmät niillä alueilla, joista saatiin tieto myös vaalipäivän äänestämisestä. Tällä tavalla rajattuna suurin äänestysprosentti vieraskielisistä oli somalinkielisillä, 53,0 prosenttia äänioikeutetuista. Myös ennakkoon äänestäminen koko maassa oli tässä kieliryhmässä poikkeuksellisen aktiivista. Alueilla kieliryhmään kuuluvista äänesti ennakkoon 46,6 ja vaalipäivänä 6,4 prosenttia äänioikeutetuista. Muista vieraskielisten ryhmistä ainoastaan saksankielisten äänestysaktiivisuus yltää 50 prosentin tasolle. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista kieliryhmän mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Ikäryhmittäin ja syntyperän mukaan tarkasteltuna nuorten äänestysaktiivisuus jäi vanhempia ikäryhmiä matalammaksi sekä suomalaistaustaisten että ulkomaalaistaustaisten joukossa. Tämä näkyy niin ennakkoon äänestäneiden kuin kaikkien alueilla äänestäneidenkin kohdalla. Suomalaistaustaisista äänesti ennakkoon 27,6 prosenttia ja ulkomaalaistaustaisista 11,0 prosenttia. Vielä suurempi ero voidaan havaita tarkasteltaessa kaikkia äänestäneitä alueilla. Alueilla ero suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuudessa oli 34,5 prosenttiyksikköä. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Äänestäneiden osuus äänioikeutetuista syntyperän ja iän mukaan kuntavaaleissa 2017, %

Ikäluokka	Koko väestö		Suomalais- taustaiset		Ulkomaalais- taustaiset	
	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla	Ennakkoon äänestäneet, koko maa	Kaikki äänestäneet, alueilla
Yhteensä	26,7	57,6	27,6	59,4	11,0	24,9
18-24	13,3	35,0	13,5	35,9	10,7	17,9
25-34	15,3	43,0	16,1	45,5	8,9	19,3
35-44	16,7	55,3	17,5	58,5	9,4	24,6
45-54	21,1	60,4	21,8	62,5	10,8	27,9
55-64	32,6	67,5	33,4	68,8	12,9	30,7
65-74	46,3	74,6	46,7	75,1	21,4	43,1
75-	41,2	60,3	41,4	60,6	24,2	40,7

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Vaalipäivän äänestystiedot: äänioikeutettujen ja äänestysalueiden osuudet kuntavaaleissa 2017, %

		Osuus ääni- oikeutetuista (%)	Osuus äänestys- alueista (%)
Helsingin vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	0,9	1,2
	Helsinki	0,9	1,2
Uudenmaan vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	45,1	40,9
	Espoo	4,1	4,2
	Vantaa	100,0	100,0
	Kerava	10,1	7,6
	Kirkkonummi	100,0	100,0
	Lohja	100,0	100,0
	Nurmijärvi	84,3	68,7
	Porvoo	68,4	50,0
	Sipoo	100,0	100,0
	Tuusula	38,1	33,3
	Vihti	100,0	100,0
Varsinais-Suomen vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	32,5	26,4
	Kaarina	100,0	100,0
	Kustavi	100,0	100,0
	Kemiönsaari	100,0	100,0
	Parainen	14,6	60,0
	Masku	35,2	33,3
	Naantali	77,3	66,6
	Paimio	100,0	100,0
	Raisio	100,0	100,0
	Salo	84,0	57,1
	Somero	44,9	25,0
	Taivassalo	100,0	100,0
	Uusikaupunki	69,7	50,0
	Satakunnan vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	38,9
Eurajoki		83,9	66,6
Harjavalta		100,0	100,0
Karvia		100,0	100,0
Pomarkku		100,0	100,0
Pori		77,9	61,2

		Osuus ääni- oikeutetuista (%)	Osuus äänestys- alueista (%)
Hämeen vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	26,9	27,0
	Asikkala	67,8	25,0
	Forssa	81,1	85,7
	Hausjärvi	100,0	100,0
	Hollola	43,6	37,5
	Hämeenlinna	18,3	14,2
	Janakkala	64,1	50,0
	Jokioinen	100,0	100,0
	Lahti	21,1	29,0
	Sysmä	100,0	100,0
	Tammela	79,4	50,0
Pirkanmaan vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	32,7	26,5
	Hämeenkyrö	100,0	100,0
	Kangasala	12,9	7,1
	Orivesi	25,5	16,6
	Parkano	100,0	100,0
	Pälkäne	95,0	83,3
	Sastamala	51,6	30,0
	Tampere	44,4	44,1
	Valkeakoski	87,3	83,3
Kaakkois-Suomen vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	13,9	11,2
	Kouvola	3,3	4,3
	Luumäki	100,0	100,0
	Mikkeli	45,7	28,5
	Pertunmaa	100,0	100,0
	Pieksämäki	100,0	100,0
	Pyhtää	100,0	100,0
	Sulkava	87,9	50,0
	Virolahti	85,3	66,6
Savo-Karjalan vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	30,0	23,3
	Ilomantsi	100,0	100,0
	Joensuu	97,5	88,4
	Keitele	100,0	100,0
	Kontiolahti	47,1	18,1
	Outokumpu	100,0	100,0
	Lapinlahti	53,4	33,3
	Lieksa	97,8	80,0
	Liperi	32,5	33,3
	Pielavesi	66,5	33,3
	Siilinjärvi	18,1	11,1

		Osuus ääni- oikeutetuista (%)	Osuus äänestys- alueista (%)
Vaasan vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	31,6	19,9
	Alajärvi	100,0	100,0
	Alavus	100,0	100,0
	Halsua	100,0	100,0
	Isojoki	100,0	100,0
	Kaskinen	100,0	100,0
	Kristiinankaupunki	66,1	20,0
	Kuortane	100,0	100,0
	Lappajärvi	64,7	33,3
	Maalahti	82,9	50,0
	Mustasaari	66,1	30,4
	Närpiö	17,7	7,6
	Perho	100,0	100,0
	Seinäjoki	8,8	6,6
	Soini	100,0	100,0
	Toholampi	83,9	50,0
	Vaasa	100,0	100,0
	Vöyri	28,5	33,3
Keski-Suomen vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	75,0	56,1
	Jyväskylä	99,2	93,3
	Jämsä	100,0	100,0
	Karstula	100,0	100,0
	Kivijärvi	100,0	100,0
	Konnevesi	100,0	100,0
	Laukaa	100,0	100,0
	Petäjävesi	76,2	50,0
	Saarijärvi	100,0	100,0
	Toivakka	100,0	100,0
	Viitasaari	84,9	66,6

		Osuus ääni- oikeutetuista (%)	Osuus äänestys- alueista (%)
Oulun vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	23,9	14,8
	Alavieska	100,0	100,0
	Haapajärvi	100,0	100,0
	Haapavesi	33,2	14,2
	Hailuoto	100,0	100,0
	Kajaani	61,0	40,0
	Kempele	52,0	50,0
	Kuusamo	11,2	25,0
	Liminka	100,0	100,0
	Lumijoki	100,0	100,0
	Nivala	100,0	100,0
	Pudasjärvi	66,3	16,6
	Puolanka	100,0	100,0
	Pyhäjärvi	100,0	100,0
	Reisjärvi	100,0	100,0
	Sotkamo	100,0	100,0
	Vaala	100,0	100,0
	Utajärvi	100,0	100,0
	Ylivieska	100,0	100,0
Lapin vaalipiiri	Vaalipiiri yhteensä	63,2	39,5
	Inari	59,0	16,6
	Kemi	98,4	90,9
	Posio	100,0	100,0
	Ranua	100,0	100,0
	Rovaniemi	100,0	100,0
	Tervola	100,0	100,0
	Tornio	78,5	55,5

Liitetaulukko 2. Äänioikeutettujen taustatekijöitä kuntavaaleissa 2017

	Äänioikeutetut/ koko maa	Äänestysalueet, joilta kaikki äänestystieto	Kunnat, joista äänestystieto kaikilta äänestysalueilta	Äänestysalueet niissä kunnissa, joista äänestystieto vain osasta äänestysalueilta
Ikä k/a	50,2	50,3	50,4	50,1
Sukup., miehiä (%)	48,8	48,8	49,4	48,3
tulot, mediaani (e)	24 814,0	24 583,0	25 658,0	23 600,0
Koulutustaso				
perusaste (%)	27,2	27,5	29,0	26,1
keskiaste (%)	41,9	42,8	42,1	43,4
alin korkea-aste (%)	10,0	10,3	10,3	10,3
alempi korkea-aste (%)	10,9	10,8	10,4	11,1
ylempi korkeak., tutk. (%)	10,0	8,6	8,2	9,0
Pääasiallinen toiminta				
työllisiä (%)	51,0	50,5	52,7	48,4
työttömiä (%)	8,4	8,6	8,0	9,2
opiskelijoita (%)	7,0	7,3	6,3	8,1
eläkeläisiä (%)	29,7	30,1	29,3	30,8
muut työvoiman ulkopuolella (%)	3,9	3,6	3,6	3,5
Kieli				
suomen- kielisiä (%)	89,4	90,3	88,3	92,1
ruotsin- kielisiä (%)	4,7	4,4	5,3	3,5
muun kielisiä (%)	5,8	5,2	6,4	4,4
Taustamaa				
suomalais- tausta (%)	94,2	94,6	93,5	95,6
ulkomaalais- tausta (%)	5,8	5,4	6,5	4,4
Puoluekannatus				
KESK (%)	17,5	17,8	19,8	15,9
KOK, (%)	20,7	19,4	19,2	19,6
PS, (%)	8,8	9,4	10,3	8,6
SDP, (%)	19,4	21,5	20,1	22,7
VIHR, (%)	12,5	11,4	10,5	12,3
VAS, (%)	8,8	8,6	8,0	9,1
RKP, (%)	4,9	5,0	6,3	3,8
KD, (%)	4,1	4,1	3,5	4,7
Muut, (%)	3,3	2,9	2,3	3,4

Liitetaulukko 3. Äänestysaktiivisuus sukupuolen mukaan vaalipiireittäin kuntavaaleissa 1976–2017, %

Vaalipiiri	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2017
MANNER-SUOMI	78,5	78,1	74,0	70,5	70,9	61,3	55,9	58,6	61,2	58,3	58,9
Naiset	78,5	78,0	74,3	71,9	72,1	62,8	57,7	60,7	63,0	59,8	60,7
Miehet	78,6	78,2	73,7	69,0	69,6	59,8	53,9	56,4	59,3	56,7	56,9
HELSINKI	74,6	72,1	66,3	63,3	66,4	58,1	50,9	57,1	58,9	57,4	61,8
Naiset	75,0	72,8	67,1	64,9	68,0	59,8	53,3	59,5	60,6	59,3	63,7
Miehet	73,9	71,1	65,2	61,2	64,3	55,9	48,1	54,2	56,8	55,2	59,6
UUSIMAA	77,4	76,6	71,6	67,3	69,5	59,9	53,3	57,7	59,4	57,1	57,8
Naiset	77,6	76,7	72,0	69,3	71,2	61,4	55,3	59,8	61,3	58,9	60,2
Miehet	77,3	76,4	71,2	65,2	67,7	58,2	51,1	55,3	57,5	55,1	55,4
VARSINAIS-SUOMI	78,8	79,2	75,4	73,3	73,4	63,4	56,9	60,0	62,5	59,1	60,1
Naiset	78,8	79,1	75,3	75,1	74,6	64,4	58,1	61,5	64,1	60,1	61,7
Miehet	78,8	79,3	75,6	71,4	72,1	62,3	55,5	58,5	60,9	58,0	58,3
SATAKUNTA	81,1	81,7	78,3	75,0	75,0	64,0	59,8	61,3	64,9	61,1	59,9
Naiset	81,0	81,2	78,1	76,0	76,2	65,1	61,2	63,1	66,1	62,3	61,5
Miehet	81,2	82,1	78,4	73,9	73,7	62,8	58,2	59,4	63,6	59,9	58,3
HÄME	78,9	79,1	74,4	70,2	70,9	60,8	55,4	57,7	59,9	57,4	57,9
Naiset	78,8	79,3	75,3	73,2	72,2	62,3	57,2	59,5	61,7	58,7	59,6
Miehet	79,1	79,0	73,4	66,8	69,5	59,1	53,5	55,6	58,1	55,9	56,0
PIRKANMAA	80,3	79,5	75,3	70,7	72,7	61,7	57,3	59,2	62,4	59,1	60,1
Naiset	80,2	79,4	75,7	72,0	73,8	63,0	59,1	60,9	64,3	60,5	62,0
Miehet	80,5	79,5	74,9	69,3	71,5	60,2	55,2	57,3	60,4	57,7	58,0
KAAKKOIS-SUOMI	56,4
Naiset	58,1
Miehet	54,7
KYMI	77,6	77,0	73,1	69,9	70,3	60,0	54,9	57,7	60,9	57,2	..
Naiset	77,7	76,9	73,6	71,2	71,2	61,6	56,9	59,8	63,1	58,6	..
Miehet	77,4	77,1	72,7	68,6	69,4	58,3	52,8	55,6	58,7	55,8	..
ETELÄ-SAVO	76,8	76,4	73,1	69,9	68,7	59,9	56,5	58,3	62,8	59,6	..
Naiset	77,1	76,5	73,0	71,2	70,1	61,2	58,2	60,2	64,7	61,3	..
Miehet	76,5	76,3	73,2	68,6	67,1	58,4	54,7	56,2	60,8	57,7	..
SAVO-KARJALA	54,8
Naiset	56,4
Miehet	53,2
POHJOIS-SAVO	76,8	76,0	72,8	69,0	67,5	58,3	53,8	56,0	59,9	55,6	..
Naiset	76,9	75,7	73,6	68,7	68,8	59,7	55,8	58,3	61,8	57,1	..
Miehet	76,7	76,4	71,9	69,2	66,1	56,8	51,7	53,6	57,9	54,0	..
POHJOIS-KARJALA	75,8	75,5	71,3	68,6	68,9	57,9	53,5	55,4	57,1	55,4	..
Naiset	75,2	74,2	71,4	68,8	69,8	59,3	55,1	57,5	59,2	56,8	..
Miehet	76,4	76,9	71,2	68,3	67,8	56,4	51,8	53,2	55,0	54,0	..
VAASA	80,9	80,9	79,5	77,3	75,9	69,0	64,4	65,6	67,5	63,3	63,8
Naiset	80,9	80,5	79,8	78,0	76,6	70,2	66,0	67,3	68,9	64,5	65,2
Miehet	81,0	81,3	79,3	76,6	75,0	67,7	62,7	63,9	66,1	62,2	62,3
KESKI-SUOMI	80,8	80,3	75,9	72,6	70,3	60,9	56,3	57,7	62,3	58,3	58,0

Vaalipiiri	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2017
Naiset	80,5	80,1	76,5	75,0	71,8	62,6	58,2	59,8	64,2	59,9	59,8
Miehet	81,0	80,4	75,3	70,0	68,7	59,1	54,2	55,6	60,4	56,6	56,1
OULU	80,1	80,7	75,8	71,2	70,4	60,1	55,1	56,0	58,7	56,5	56,9
Naiset	80,0	80,4	76,2	72,4	71,3	61,7	57,1	58,8	60,8	57,9	58,5
Miehet	80,1	81,0	75,4	70,0	69,4	58,6	53,0	53,3	56,6	55,0	55,3
LAPPI	83,4	83,5	79,3	75,4	73,9	65,2	59,8	60,9	62,8	60,6	58,0
Naiset	83,1	83,5	80,1	77,0	75,4	66,8	61,8	63,2	64,8	62,1	59,5
Miehet	83,6	83,4	78,5	73,8	72,5	63,6	57,8	58,5	60,8	59,1	56,4

Liitetaulukko 4. Äänioikeutetut ja äänestäneet kansalaisuuden mukaan kuntavaaleissa 1996–2017

Manner-Suomi	Yhteensä	Suomen kansalaiset	Muut EU:n sekä Islannin ja Norjan kansalaiset	Muut ulkomaalaiset
Äänioikeutetut				
1996	3 941 019	3 896 450	11 734	32 835
2000	4 014 611	3 956 450	14 516	43 645
2004	4 099 864	4 024 820	29 634	45 410
2008	4 191 662	4 095 291	43 296	53 075
2012	4 303 064	4 166 110	61 617	75 337
2017	4 391 558	4 214 897	81 892	94 769
Äänestäneet				
1996	2 417 057	2 407 809	3 754	5 494
%	61,3	61,8	32,0	16,7
2000	2 242 811	2 230 683	4 418	7 707
%	55,9	56,4	30,4	17,7
2004	2 403 260	2 391 800	5 307	6 153
%	58,6	59,4	17,9	13,5
2008	2 565 413	2 546 513	9 033	9 867
%	61,2	62,2	20,9	18,6
2012	2 507 244	2 480 428	11 748	15 068
%	58,3	59,5	19,1	20,0
2017	2 585 210	2 551 701	14 560	18 949
%	58,9	60,5	17,8	20,0

Kuntavaalit, laatuseloste

1. Tilastotietojen relevanssi

1.1 Yhteenveto tilaston tietosisällöstä

Tilastokeskus tuottaa kuntavaaleista viralliset tilastot, jotka sisältävät keskeiset tiedot ehdokkaista, valituista, äänioikeutetuista, äänestäneistä ja puolueiden kannatuksesta. Kunnallisvaalit - tilastosivulla on myös esitetty analyysyjä ehdokkaiden ja valittujen taustoista, ennakolta äänestäneistä sekä erillisinä palveluina vaalikarttapalvelu ja StatFin-palvelu (tietokantataulukot / tarkin taso on äänestysalue).

1.2 Olennaiset käsitteet

Yleistä

Kuntavaaleissa valitaan valtuutetut kuntien valtuustoihin. Vuoden 2017 alussa on kuntien lukumäärä Manner-Suomessa 295 ja Ahvenanmaan maakunnassa 16.

*Kuntavaalit toimitetaan vaalivuoden (2017) alussa voimaan astuvan kuntajaon mukaisena (äänestysaluejako on tullut voimaan 31.10.2016). *Jos kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan kuntavaalit, ne on toimitettava muutoksen kohteena olevissa kunnissa uutta kuntajakoa noudattaen.*

Kunnassa valittavien valtuutettujen määrästä päättää valtuusto (Kuntalaki 410/2015 16§). Asukasluvu määräytyy väestötietojärjestelmässä vaalivuotta edeltävän marraskuun 30 päivän päätyessä olevien tietojen mukaan.

Vaalilain muutos (563/2015) tuli voimaan 1.6.2015, jolloin vaalien nimi muutettiin muotoon kuntavaalit, vaalien toimitusaika muuttui (2012 lokakuun neljännestä sunnuntaista joka neljäs vuosi). Kuntavaalit toimitetaan joka neljäs vuosi huhtikuun kolmantena sunnuntaina (9.4.2017). Jos kolmas sunnuntai osuu pääsiäispäiväksi tai sen jälkeiseksi sunnuntaiksi, vaalipäivä siirtyy pääsiäispäivää edeltäväksi sunnuntaiksi (Vaalilaki 563/2015 144§).

Ahvenanmaan maakunnan kunnissa vaalit (www.val.ax) toimitetaan myös joka neljäs vuosi, mutta eri aikaan kuin Manner-Suomessa, seuraavaksi lokakuussa 2019 (www.val.ax).

Vaalit toimitetaan voimassa olevan vaalilain mukaisesti (ajantasainen vaalilaki <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980714>) tarkemmin Oikeusministeriön verkkosivuilla www.vaalit.fi (=> vaalitietoa => vaalilainsäädäntö) ja www.finlex.fi, vaalilaki (714/1998). Mahdollisuus äänestää ennakkoon ulkomailla kunnallisvaaleissa oli ensimmäistä kertaa vuonna 2000.

Vaalilainsäädäntö

Ensimmäinen kunnallisvaaleja koskeva laki annettiin vuonna 1917. Vuonna 1998 tehdyllä vaalilainsäädännön muutoksella koottiin kaikkia vaaleja koskevat säännökset yhteen lakiin, vaalilakiin (714/1998), joka tuli voimaan 8.10.1998. Kunnallisvaaleja koskevat säännökset sisältyvät tähän ja kuntalakiin 410/2015.

Vaalien toimittamisen keskeiset periaatteet

Kaikki Suomen vaalit toimitetaan noudattaen seuraavia periaatteita:

- **Vaalit ovat välittömät.** Valitsijat (äänioikeutetut) äänestävät suoraan niitä henkilöitä, jotka he tahtovat saada valituiksi.
- **Vaalit ovat suhteelliset.** Suhteellisissa vaaleissa jokainen puolue (tai muu ryhmittymä) saa sen määrän valittuja edustajia kuin mitä sen vaaleissa saama äänimäärä suhteessa muihin ryhmittymiin edellyttää (ei presidentinvaalit). Suomessa suhteellisen vaalitavan laskentamenetelmänä sovelletaan nk. d'Hondtin menetelmää.
- **Vaalit ovat salaiset.** Vaalisalaisuudella tarkoitetaan, etteivät vaaliviranomaiset eivätkä muutkaan saa tietää, ketä äänestäjä on äänestänyt, vai onko hän jättänyt tyhjän äänestyslipun. Sensijaan tieto siitä, onko äänioikeutettu käyttänyt äänioikeuttaan eli käynyt äänestämässä, ei kuulu vaalisalaisuuden piiriin.
- **Vaaleissa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus.** Yleisellä äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että äänioikeus on riippuvainen vain sellaisista edellytyksistä, jotka kansalaisella yleensä on. Yhtäläisellä

äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella äänioikeutetulla on yhtäläinen äänioikeus vaikuttaa vaalin tulokseen. Yleisissä vaaleissa kullakin on yksi ääni.

- **Kunkin äänestäjän on äänestettävä itse.** Äänioikeutta ei saa käyttää valtuusmiehen eli asiamiehen kautta. Sen sijaan äänestystilanteessa voidaan tietyin edellytyksin käyttää avustajaa.
- **Äänestämisen on tapahduttava vaaliviranomaisen edessä.** Tällä pyritään turvaamaan vaalien yleinen luotettavuus, äänestäjän oikeus ja mahdollisuus ilmaista vapaa tahtonsa sekä varmistamaan vaalisalaisuuden toteutuminen. Vaaliviranomaisten valinnasta sekä toimimisessa tehtävässään säädetään vaalilaissa.
- Suomen vaalijärjestelmä on henkilö- ja puoluevaalin yhdistelmä, jossa samalla yhdellä numerolla äänestetään sekä puoluetta että henkilöä (ei presidentinvaalit).

Äänioikeus ja äänioikeusrekisteri, äänestäminen ja vaalituloksen laskeminen

Äänioikeus

Kuntavaaleissa äänioikeutettu on:

jokainen viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka on

1. Suomen tai muun Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen taikka Islannin ja Norjan kansalainen ja jonka kotikunta kyseinen kunta on 51. päivänä ennen vaalipäivää; tai
2. muun valtion kansalainen, jonka kotikunta kyseinen kunta on 51. päivänä ennen vaalipäivää ja jolla on ollut yhtäjaksoisesti kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan laskettuna 51. päivästä alkaen ennen vaalipäivää.
3. EU:n tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevalla ja tällaisen henkilön perheenjäsenellä ja jolla on asuinpaikka kyseisessä kunnassa 51. päivänä ennen vaalipäivää edellyttäen, että hänen tietonsa on talletettu hänen pyynnöstään väestötietojärjestelmään ja kirjallisesti ilmoittanut maistraatille viimeistään 52. päivänä ennen vaalipäivää haluavansa käyttää äänioikeutta kuntavaaleissa.

Äänioikeusrekisteri

Väestörekisterikeskus laatii äänioikeutetuista rekisterin (äänioikeusrekisteri) 46. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta ne tiedot (mm. nimi, henkilötunnus, vaalipiiri, kotikunta ja äänestyspaikka), jotka olivat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteri perustetaan 22.2.2017 niiden tietojen perusteella, jotka olivat väestötietojärjestelmässä 17.2.2017.

Äänioikeusrekisteri on julkisesti nähtävillä maistraateissa 41. päivästä ennen vaalipäivää alkaen (eli 22.2.2017 lukien). Jokaiselle rekisteriin otetulle postitetaan lisäksi viimeistään 24. päivänä ennen vaalipäivää (16.3.2017) ilmoitus äänioikeudesta (ilmoituskortti), jossa mainitaan mm. vaalipäivä, ennakoäänestyspäivät, äänioikeutetun äänestyspaikan osoite sekä vaaliviranomaisen yhteystiedot. Äänioikeusrekisteristä tulostetaan myöhemmin vaaliluettelot vaalipäivän äänestyspaikoille. Äänioikeusrekisteriä koskevat oikaisuvaatimukset tulee tehdä maistraateille viimeistään 16. päivänä (24.3.2017) ennen vaalipäivää, maistraatti ratkaisee oikaisuvaatimukset viimeistään 13. päivänä ennen vaalipäivää.

Äänioikeusrekisteri tulee lainvoimaiseksi 12. päivänä ennen vaalipäivää eli tiistaina 28.3.2017 kello 12.

Äänestäminen

Äänioikeutettu voi äänestää joko 1) ennakoäänestysaikana tai 2) vaalipäivänä sunnuntaina (9.4.2017).

Kotimaan ennakoäänestys toimitetaan (29.3.2017-1.4.2017) yleisissä ennakoäänestyspaikoissa, laitoksissa ja kotiaänestyksenä tietyin edellytyksin. Kotimaan yleisiä ennakoäänestyspaikkoja ovat kunnan määräämät virastot, postikonttorit ja muut paikat. Ulkomaan ennakoäänestys toimitetaan (29.3.2017–1.4.2017) Suomen edustustoissa ja niiden toimipaikoissa sekä suomalaisissa laivoissa. Ulkomaan yleisinä ennakoäänestyspaikkoina ovat valtioneuvoston asetuksella määrätyt Suomen edustustot ja niiden toimipaikat. Jokainen äänioikeutettu saa äänestää ennakolta kotimaan yleisissä ennakoäänestyspaikoissa ja ulkomailla Suomen edustustoissa. Edustustoissa voi äänestää kuka tahansa kuntavaaleissa äänioikeutettu riippumatta siitä, missä maassa tai missä kunnassa hän asuu. Edustustoissa voivat siten äänestää esimerkiksi lomamatkalla tai työkomennuksella ulkomailla olevat äänioikeutetut.

Vaalipäivän äänestyksessä äänioikeutettu voi äänestää vain oman äänestysalueensa äänestyspaikassa. Äänestäjän ei tarvitse esittää erityistä syytä ennakoäänestykselle, vaan hän voi vapaasti valita ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen välillä. Ennakoäänestys aloitetaan 11. päivänä ennen vaalipäivää (29.3.2017) sekä lopetetaan ulkomailla 8. päivänä (1.4.2017) ja kotimaassa 5. päivänä (4.4.2017) ennen vaalipäivää.

Äänestysprosentti = äänestäneiden osuus äänioikeutetuista

Kunnallisvaalien tuloksen laskenta

Ennakoäänten laskenta

Kuntien keskusvaalilautakunnat aloittavat ennakoäänten laskennan vaalipäivänä sunnuntaina aikaisintaan klo 15 (tai erityisestä syystä aikaisemminkin, kuitenkin aikaisintaan kello 12). Tällöin ruskeat kirjekuoret avataan ja niiden sisällä olevat äänestysliput lasketaan. Ennakoäänät pyritään laskemaan niin, että ennakoäänestyksen tulos olisi valmis samana iltana kello 20:een mennessä. Tätä ennen keskusvaalilautakunnat eivät saa antaa mitään tietoja laskentapaikan ulkopuolelle laskennan edistymisestä.

Vaalipäivän äänten laskenta

Heti kun vaalihuoneistot kello 20 ovat sulkeutuneet, vaalilautakunnat aloittavat vaalipäivänä annettujen äänten alustavan laskennan. Vaalilautakunta avaa vaaliurnan, laskee siinä olevat äänestysliput ja merkitsee kullekin ehdokkaalle annetut äänimäärät erityiseen vaalipöytäkirjaan. Heti tämän jälkeen vaalilautakunta ilmoittaa kunnan keskusvaalilautakunnalle ehdokkaiden saamat äänimäärät eli vaalien tuloksen kyseisessä äänestysalueessa. Kunnan keskusvaalilautakunta puolestaan välittää tulokset oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän keskitettyyn laskentajärjestelmään. Lopuksi vaalilautakunta sinetöi äänestysliput pakettiin ja toimittaa ne ennen maanantaiaamua kello 9 keskusvaalilautakunnalle.

Vaalien tuloksen määräytyminen

Vaalien tuloksen määräytymisessä käytetään ns. d'Hondt'n laskentamenetelmää, jonka mukaan laskennan ensimmäisessä vaiheessa lasketaan kunkin ryhmittymän eli

- vaaliliitton kuulumattoman (yksittäisen) puolueen,
- vaaliliiton,
- yhteislistan sekä
- yhteislistaan kuulumattoman valitsijajhdistyksen

saama kokonaisäänimäärä. Vaaliliitossa olevia puolueita kohdellaan siis yhtenä ryhmittymänä, samoin yhteislistaan kuulumattomia valitsijajhdistyksiä. Laskennan toisessa vaiheessa asetetaan kussakin ryhmittymässä ehdokkaat paremmuusjärjestykseen heidän saamiensa äänimäärien perusteella. Kolmannessa vaiheessa annetaan kullekin ehdokkaalle vertausluvut siten, että ryhmittymän eniten ääniä saanut ehdokas saa vertauslukuun ryhmittymän koko äänimäärän, toiseksi eniten ääniä saanut ehdokas puolet ryhmittymän äänimäärästä, kolmanneksi tullut ehdokas kolmanneksen, neljänneksi tullut ehdokas neljänneksen ja niin edelleen. Lopuksi kunnan kaikki ehdokkaat asetetaan vertauslukujen mukaiseen paremmuusjärjestykseen ja tästä listasta valitaan valtuutetuksi niin monta ehdokasta kuin kunnassa valitaan valtuutettuja.

Vaalikelpoisuus ja ehdokasasettelu

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoinen eli kelpoinen ehdokkaaksi kuntavaaleissa on henkilö,

1. jonka kotikunta kyseinen kunta on,
2. jolla on jossakin kunnassa äänioikeus kuntavaaleissa ja
3. jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi

Vaalikelpoisuuden rajoituksista säädetään kuntalain 72§:ssä.

Vaalikelpoisuus määräytyy lähtökohtaisesti samassa aikataulussa kuin henkilön äänioikeuskuntakin eli väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää (vuoden 2017 kuntavaaleissa perjantaina 17.2.2017) olevien tietojen mukaan. Jos henkilö kuitenkin muuttaa kotikuntaansa kyseisen päivämäärän jälkeen, hänen vaalikelpoisuutensa seuraa mukana.

Ehdokkaan vaalikelpoisuuden määräytymiselle ei ole lainsäädännössä säädetty selvää ajankohtaa, mutta käytännössä ehdokkaan kotikunnan tulee olla selvä viimeistään 32. päivänä ennen vaalipäivää (vuoden 2017 kunnallisvaaleissa keskiviikkona 8.3.2017), jolloin keskusvaalilautakunnat käsittelevät ja ratkaisevat ehdokashakemuksiin tehdyt täydennykset. Ehdokkaiden kotikuntaa koskevat ratkaisut tehdään väestötietojärjestelmässä olevin tietojen perusteella.

Ehdokasasettelu

Ehdokkaita kuntavaaleissa voivat asettaa

1. puolerekisterissä olevat puolueet
2. äänioikeutettujen perustamat valitsijayhdistykset

Kukin puolue voi asettaa kunnassa enintään valittavien valtuutettujen puolitoistakertaisen määrän ehdokkaita. Jos kunnassa valitaan esimerkiksi 27 valtuutettua, puolueella voi olla enintään 40 ehdokasta. Puolueet voivat muodostaa keskenään vaaliliittoja. Vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokkaiden yhteismäärä saa kuitenkin olla enintään sama kuin yksittäisen puolueen ehdokkaiden enimmäismäärä.

Valitsijayhdistyksen yhden ehdokkaan asettamiseksi voi perustaa vähintään 10 asianomaisessa kunnassa äänioikeutettua henkilöä. Kunnassa, jossa asukasluku on vaalivuotta edeltävän marraskuun lopussa enintään 1 500, valitsijayhdistyksen voi perustaa vähintään kolme äänioikeutettua. Jos kunnan asukasluku on 1 501-2 000, valitsijayhdistyksen voi perustaa vähintään viisi äänioikeutettua. Valitsijayhdistykset voivat puolestaan muodostaa yhteislistoja, joissa kussakin voi olla enintään valittavien valtuutettujen puolitoistakertainen määrä ehdokkaita. Puolueen ja valitsijayhdistyksen tulee toimittaa ehdokaslistansa (ehdokashakemuksensa) kunnan keskusvaalilautakunnalle 40. päivänä ennen vaaleja (viimeistään 28.2.2017 ennen kello 16.) Samaan määräaikaan mennessä keskusvaalilautakunnalle on toimitettava myös ilmoitukset vaaliliitoista ja yhteislistoista.

Kunnan keskusvaalilautakunta tutkii ehdokaslistat, erityisesti sen, että ehdokkaat ovat vaalikelpoisia ja vahvistaa ehdokasasettelun 31. päivänä ennen vaalipäivää (9.4.2017). Keskusvaalilautakunta laatii ehdokaslistojen yhdistelmän, johon otetaan arvoitussa järjestyksessä kaikkien puolueiden, valitsijayhdistysten ja yhteislistojen ehdokkaat. Jokaisesta ehdokkaasta on yhdistelmässä seuraavat tiedot: järjestysnumero (alkaen numerosta 2), nimi sekä arvo, ammatti tai toimi.

Kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä vaihtelee kunnan asukasluvun mukaan (vaalivuotta edeltävän vuoden marraskuun 30 päivän päättyessä oleva tieto).

Kuntalaki 410/2015 16§

”Jollei valtuusto tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, valtuutettuja valitaan laissa säädetty vähimmäismäärä. Valtuuston päätös vähimmäismäärää suuremmasta lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Valtuuston päätös valtuutettujen määrästä voidaan panna täytäntöön ennen kuin sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos hallintotuomioistuimien kieltää täytäntöönpanon.”

Kuntalain 410/2015 16§:n mukaan valtuutettuja on valittava kuitenkin vähintään seuraavasti:

Valtuutettujen lukumäärä kunnan asukasluvun mukaan

Asukasluku	Valtuutettuja vähintään
enintään 5 000	13
5 001 - 20 000	27
20 001 - 50 000	43
50 001 - 100 000	51
100 001 - 250 000	59
250 001 - 500 000	67
yli 500 000	79

Vaalipiiri- ja kuntamuutokset sekä kuntaliitokset

Eri vuosien vaaleja koskevat vaalipiiri- ja kuntamuutokset sekä kuntaliitokset on esitetty internetissä Luokitukset–osiossa (Kunnallisvaalit kotisivulla).

Kunnat on sijoitettu vaalipiireihin voimassa olevan vaalipiirijaon mukaan. Vuoden 2017 alussa kuntien lukumäärä on Manner-Suomessa 295 ja Ahvenanmaalla 16.

Tilastossa on käytetty voimassa olevaa tilastollista kuntaryhmitystä (Tilastokeskus, kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot). Kuntavaalit toimitetaan vaalivuoden (2017) alussa voimaan astuvan kuntajaon mukaisena (äänestysaluejako on tullut voimaan 31.10.2016). **Kuntarakennelain (1698/2009) 23 §:n 1 momentin mukaan kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitettavat kuntavaalit toimitetaan uutta kuntajakoa noudattaen. Koska kuntavaalit toimitetaan nyt siis huhtikuussa 2017, sanottu sääntely koskee niitä kuntajaon muutoksia, jotka tulevat voimaan 1.1.2018. Hallituksen esityksen /HE 268/2014 v.p.) perusteluiden mukaan valtioneuvoston tulee näissä tapauksissa tehdä kuntajaon muutosta koskeva päätös viimeistään vaalivuotta edeltävän vuoden (siis vuoden 2016) loppuun mennessä. (tiedossa ei ole sellaisia kuntajaonmuutoksia, jotka tulisivat voimaan 1.1.2018)*”Tilastollisessa kuntaryhmityksessä kunnat jaetaan taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin sekä maaseutumaisiin kuntiin. Luokitus perustuu vuonna 2016 tehtyyn taajamarajaukseen ja kunnan väkilukutietoon vuodelta 2015. Taajamarajaus tuotetaan Suomen ympäristökeskuksessa vuosittain.

1. Kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000.
2. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 %, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000 mutta alle 15 000.
3. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 %, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000.

Käytetyt luokitukset

Tilastokeskuksen kuntaluokitus, vaalipiiri, kunta, äänestysalue, puolue (puoluerekisteriin merkityt), ehdokkaiden ja valittujen ikä, asuinmaa.

Kuntavaaleissa 2017 asettivat ehdokkaita seuraavat rekisteröidyt puolueet (15/16):

(20.2.2017 puoluerekisteriin merkittyjen puolueiden ilmoittaminen keskusvaalilautakunnille)

- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP)
- Suomen Keskusta (KESK)
- Kansallinen Kokoomus (KOK)
- Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP)
- Suomen Kristillisdemokraatit (KD)
- Vihreä liitto (VIHR)
- Vasemmistoliitto (VAS)
- Perussuomalaiset (PS)
- Suomen Kommunistinen Puolue (SKP)
- Kommunistinen Työväenpuolue - Rauhan ja Sosialismin puolesta (KTP)
- Liberaalipuolue – Vapaus valita (LIBE)
- Piraattipuolue (Piraattip.)
- Suomen Eläinoikeuspuolue (EOP)
- Feministinen puolue (Femin.p.)
- Itsenäisyyspuolue (IP)

Tietojenkeruumenetelmät ja tietolähde

Tilastokeskus saa vaalien perusaineiston oikeusministeriön vaalitietojärjestelmästä, jonka teknisen toteuttamisen hoitaa Tieto Oyj.

1.3 Lait, asetukset ja suositukset

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (laki Tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös vaalitulokset. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Väestö- ja elinolo-tilastot vaalitulosten tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-580-16).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu kokonaisaineistoon. Tilaston perusaineisto perustuu oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään, joka koostuu kuudesta osajärjestelmästä. Näitä ovat:

1. Pohjatietojärjestelmä, jossa ovat tiedot mm. vaalipiiri-, kunta-, äänestysaluejaoista sekä vaaliviranomaisista;
2. Äänestyspaikkajärjestelmä (äänestyspaikkarekisteri), jossa ovat tiedot yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista;
3. Äänioikeusjärjestelmä (äänioikeusrekisteri), johon Väestörekisterikeskus poimii tiedot äänioikeutetuista 46. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta ne tiedot (mm. nimi, henkilötunnus, vaalipiiri, kotikunta ja äänestyspaikka), jotka olivat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteri tulee lainvoimaiseksi 12. päivänä ennen vaalipäivää kello 12;
4. Ehdokasjärjestelmä (ehdokasrekisteri), johon merkitään ehdokkaasta seuraavat tiedot: nimi, ehdokasnumero, ammatti, kotikunta, puolue/valitsijayhdistys (jonka ehdokkaana hän on), henkilötunnus;
5. Keskitetty laskentajärjestelmä, johon vaalipiirilautakunnat ja kuntien keskusvaalilautakunnat toimittavat vaalien tulostiedot;
6. Tilasto- ja tietopalvelujärjestelmä, jonka avulla vaalien tulostiedot ja muut tilastotiedot välitetään tiedotusvälineille ja Tilastokeskukselle.

Tilastokeskuksen vaalitietojärjestelmä koostuu neljästä vaalitiedostosta, joita ovat: aluetiedosto, puoluetiedosto, ehdokastiedosto ja ehdokasrekisteri.

Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi

Vaalitulosten yhteydessä tuotetaan myös tausta-analyysi äänioikeutettujen, puolueiden asettamien ehdokkaiden ja valittujen osalta. Äänioikeutettujen henkilöperusjoukko perustuu 22.2.2017 perustettuun äänioikeusrekisteriin ja ehdokkaat Oikeusministeriön ehdokasrekisteriin. Näihin rekistereihin yhdistetyt henkilöiden taustatiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastoaineistoihin, mm. väestö-, perhe- ja

työssäkäyntitilastoihin ja tutkintorekisteriin. Äänioikeutetuista tarkastelussa ovat mukana vain Suomessa asuvat äänioikeutetut.

Analyysissä on kuvattu äänioikeutettuja, ehdokkaita ja valittuja kunnanvaltuutettuja tiettyjen muuttujien suhteen. Taustatiedot ovat yleensä vuosilta 2014-2016. Tätä uudempia tietoja ei ole ollut käytettävissä. Henkilön ikä on ikä vaalipäivänä kokonaisina vuosina.

Seuraavassa on kuvattu analyysissä käytetyt taustamuuttujat.

Vaalipiiri

Analyysissä käytetty vaalipiiri on ehdokkailla se vaalipiiri, jossa henkilö on ehdokkaana. Äänioikeutetuilla vaalipiiritieto perustuu 51 päivää ennen vaalipäivää poimittuun tietoon henkilön asuinkunnasta Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmässä.

Ulkomaalaistausta

Ulkomaalaistaustaisuutta on tarkasteltu kahden eri muuttujan avulla eli henkilön kielen tai syntyperän mukaan. Kielen mukaan ulkomaalaistaistaisiksi on luokiteltu ne henkilöt, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Syntyperän mukaan ulkomaalaistaistaisina pidetään henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Tieto on vuodelta 2015.

Pääasiallinen toiminta

Pääasiallisen toiminnan käsite kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Nämä ryhmät voidaan edelleen jakaa alaryhmiin. Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Tiedot pääasiallisesta toiminnasta perustuvat eri rekistereistä saatuihin tietoihin.

Pääasiallisen toiminnan mukainen luokitus on seuraava:

- työlliset
- työttömät
- 0–14-vuotiaat
- opiskelijat, koululaiset
- eläkeläiset
- varusmiehet, siviilipalvelusmiehet
- muut työvoiman ulkopuolella olevat

Analyysissä käytetty tieto kuvaa henkilön toimintaa vuoden 2015 viimeisellä viikolla.

Perheasema

Tässä analyysissä väestö on jaoteltu perheaseman mukaan seuraaviin luokkiin

- avio- /avoperheen vanhempi
- yksinhuoltaja
- lapseton pari
- yksin asuva
- -
- kotona asuva lapsi
- muu

Avio-/avoperheen vanhempiin luetaan kaikki avio- tai avoliitossa olevat sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävät, joilla asuu kotona myös omia ja/tai puolison lapsia. Lapsettomia pareja ovat avio-/avoliitossa sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävät, joilla ei ole lapsia. Kotona asuviksi lapsiksi on määritelty omien/oman tai ottovanhempiensa/vanhempansa kanssa asuvat lapsen asemassa olevat henkilöt. Ryhmä ”Muu” sisältää ne perheettömät, jotka asuvat yhdessä muiden henkilöiden kanssa (esimerkiksi lapsensa perheen kanssa asuva yksinäinen äiti/isä), asunnottomat ja laitospöytä. Yksin asuvat perheettömät ovat luokassa ”Yksin asuva”.

Tieto henkilön perheasemasta on vuodelta 2015.

Lasten lukumäärä

Analyysissä on käytetty lasten lukumääränä henkilön biologisten ja adoptoitujen lasten lukumäärää. Tieto on vuodelta 2015.

Koulutusaste

Perusasteen tutkinnon suorittaneilla on koulutusta korkeintaan 9 vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. kansa-, keski- ja peruskoulun tutkinnot.

Keskiasteen tutkinnon suorittaneilla on koulutusta 11-12 vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. ylioppilastutkinnot, 1-3 -vuotiset ammatilliset tutkinnot ja ammatilliset perustutkinnot.

Alimman korkea-asteen koulutus kestää 2-3 vuotta keskiasteen jälkeen. Näitä koulutuksia ovat esim. tekniikan, merkonomien ja sairaanhoitajan tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkintoja.

Alemman korkeakoulututkinnon suorittaminen vaatii 3-4 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Alemman korkeakouluasteeseen luetaan esim. ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot.

Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaminen vaatii pääsääntöisesti 5-6 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Ylempään korkeakouluasteeseen luetaan esim. maisteritutkinnot ja lääkäreiden erikoistumistutkinnot.

Tutkijakoulutusasteen tutkinnon suorittaminen edellyttää itsenäisen ja julkaisukelpoisen tutkimustyön tai väitöskirjan tekemistä. Tutkinnot ovat tieteellisiä lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja.

Tiedot henkilön koulutuksesta saadaan Tilastokeskuksen tutkintorekisteristä. Analyysissä käytetyt tiedot ovat vuodelta 2015.

Käytettävissä olevat rahatulot

Käytettävissä olevat rahatulot sisältävät rahamääräiset tuloerät ja työsuhteeseen liittyvät luontoisedut. Rahatuloihin eivät sisälly laskennalliset tuloerät, joista tärkein on laskennallinen asuntotulo. Kun bruttorahatuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot, jäljelle jäävä tulo on käytettävissä oleva rahatulo.

Tieto on vuodelta 2015.

Mediaanitulo

Kun tulonsaajat asetetaan tulojen mukaan suuruusjärjestykseen, mediaanitulo on keskimmäisen tulonsaajan tulo. Keskimmäisen tulonsaajan kummallekin puolelle jää yhtä monta tulonsaajaa. Mediaani ei ole yhtä herkkä poikkeaville äärihavainnoille kuin aritmeettinen keskiarvo.

Kaksoiskansalaisuus

Henkilöllä voi olla useamman maan kansalaisuus (kansalaisuuslaki 2003/359 ja kansalaisuusasetus 1985/699). Jos henkilöllä on kahden maan kansalaisuus, joista toinen on Suomen, hän on tilastoissa Suomen kansalaisena. Jos Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella on useita ulkomaiden kansalaisuuksia, hän on rekisterissä ja tilastoissa sen maan kansalaisena, jonka passilla hän on maahan tullut. Kansalaisuus on sama kuin passin myöntämismaa. Henkilöllä voi olla useita kansalaisuuksia tai ei lainkaan kansalaisuutta. Kansalaisuudeksi hyväksytään myös muukalaispassin omistaminen.

Valtionveronalaiset tulot

Eräin poikkeuksin kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saatu tulo on veronalaista. Veronalaisia eivät ole mm. eräät sosiaaliavustukset, päivärahat ja korvaukset. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsilisät, asumistuet ja toimeentulotuki. Veronalaisia eivät myöskään ole mm. julkisyhteisöiltä saadut stipendit ja apurahat.

Äänestäneiden tausta-analyysi

Vaalitilastojen yhteydessä tuotetaan tausta-analyysi äänestäneistä suhteessa äänioikeutettuihin. Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänioikeutettujen henkilöperusjoukko perustuu 22.2.2017 perustettuun äänioikeusrekisteriin. Äänioikeusrekisteriin tehdään jokaisen ennakkoon äänestävän äänestämisestä merkintä, lisäksi äänioikeusrekisteriin tallentuu merkintä vaalipäivänä äänestämisestä, mikäli äänestysalueella on ollut käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri. Äänioikeusrekisteriin yhdistetyt

henkilöiden taustatiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastoaineistoihin, mm. väestö-, perhe- ja työssäkäyntitilastoihin ja tutkintorekisteriin.

Analyysissä on kuvattu äänestäneitä ja äänioikeutettuja tiettyjen muuttujien suhteen. Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänioikeutettujen taustatiedot ovat yleensä vuodelta 2015. Tätä uudempia tietoja ei ole ollut käytettävissä. Henkilön ikä on ikä vaalipäivänä kokonaisina vuosina.

Seuraavassa on kuvattu analyysissä käytetyt taustamuuttujat.

Ulkomaalaistausta

Ulkomaalaistaustaisuutta on tarkasteltu kahden eri muuttujan avulla eli henkilön kielen tai syntyperän mukaan. Kielen mukaan ulkomaalaistaustaisiksi on luokiteltu ne henkilöt, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Syntyperän mukaan ulkomaalaistaustaisina pidetään henkilöitä, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tiedot ovat vuodelta 2016.

Pääasiallinen toiminta

Pääasiallisen toiminnan käsite kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Nämä ryhmät voidaan edelleen jakaa alaryhmiin. Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Tiedot pääasiallisesta toiminnasta perustuvat eri rekistereistä saatuihin tietoihin.

Tässä analyysissä pääasiallinen toiminta on luokiteltu seuraavasti:

- työlliset
- työttömät
- opiskelijat
- eläkeläiset
- muut työvoiman ulkopuolella olevat

Analyysissä eläkeläisten ryhmän muodostavat vanhuuseläkeläiset, työttömyyseläkeläiset ja työkyvyttömyyseläkeläiset. Varusmiehet ja siviilipalvelusmiehet on laskettu mukaan työvoiman ulkopuolella oleviin. Käytetty tieto kuvaa henkilön toimintaa vuoden 2015 viimeisellä viikolla.

Perheasema

Tässä analyysissä väestö on jaoteltu perheaseman mukaan seuraaviin luokkiin:

- avioliitossa elävä, avioliitossa elävä
- yksinhuoltaja
- perheetön
- kotona asuva (täysi-ikäinen) lapsi
- tuntematon

Avioliitossa eläviin luetaan kaikki avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät. Yksinhuoltajiksi on määritelty yhden vanhemman perheiden vanhemmat. Lapsiksi on määritelty omien/oman tai ottovanhempiensa/vanhempansa kanssa asuvat perheessä lapsen asemassa olevat henkilöt.

Tieto henkilön perheasemasta on vuodelta 2015.

Koulutusaste

Perusasteen tutkinnon suorittaneilla on koulutusta korkeintaan 9 vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. kansa-, keski- ja peruskoulun tutkinnot.

Keskiasteen tutkinnon suorittaneilla on koulutusta 11–12 vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. ylioppilastutkinnot, 1–3 -vuotiset ammatilliset tutkinnot ja ammatilliset perustutkinnot.

Alimman korkea-asteen koulutus kestää 2–3 vuotta keskiasteen jälkeen. Näitä koulutuksia ovat esim. tekniikan, merkonomien ja sairaanhoitajan tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkintoja.

Alemman korkeakoulututkinnon suorittaminen vaatii 3–4 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Alemmaan korkeakouluasteeseen luetaan esim. ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot.

Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaminen vaatii pääsääntöisesti 5–6 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Ylempään korkeakouluasteeseen luetaan esim. maisteritutkinnot ja lääkäreiden erikoistumistutkinnot.

Tutkijakoulutusasteen tutkinnon suorittaminen edellyttää itsenäisen ja julkaisukelpoisen tutkimustyön tai väitöskirjan tekemistä. Tutkinnot ovat tieteellisiä lisenssiaatin ja tohtorin tutkintoja.

Tiedot henkilön koulutuksesta saadaan Tilastokeskuksen tutkintorekisteristä. Analyysissä käytetyt tiedot ovat vuodelta 2015.

Valtionveronalaiset tulot

Eräin poikkeuksin kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saatu tulo on veronalaista. Veronalaisia eivät ole mm. eräät sosiaaliavustukset, päivärahat ja korvaukset. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsilisät, asumistuet ja toimeentulotuki. Veronalaisia eivät myöskään ole mm. julkisyhteisöiltä saadut stipendit ja apurahat.

Tiedot perustuvat verohallituksen verotietokannan valtionveronalaisia tuloja koskeviin tietoihin. Analyysissä käytetyt tiedot ovat vuodelta 2015.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Vaalitilastojen aineisto perustuu oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään ja vaaliviranomaisten toimittamiin tietoihin, joita voidaan pitää luotettavana.

4. Tietojen ajantasaisuus ja tarkkuus

Vahvistetut tiedot poikkeavat aina jonkin verran ennakkotilastojen luvuista.

Tulokset muuttuvat vahvistetun tuloksen jälkeen kaikilta osin: äänestysalueittain, kunnittain, vaalipiireittäin, puolueittain sekä kaikkien ehdokkaiden ja valittujen saamien äänimäärien suhteen, jolloin jopa heidän keskinäinen järjestyksensä voi muuttua.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Ensimmäinen aineisto eli ennakkotilastot julkaistaan mahdollisimman pian internetissä, StatFin-palvelussa sekä Kunnallisvaalit-tilastosivulla. Kunnittaiset ja äänestysalueittaiset (vuodesta 2004) vaalitiedot sekä valittujen saamat äänimäärät viedään StatFin-palveluun.

Kunnallisvaalit-tilastosivulla julkaistaan kolmella kielellä (suomi, ruotsi ja englanti) julkistuksia ja kyseistä vaalia koskevien taulukoiden lisäksi aikasarjataulukoita. Toinen aineisto eli lopulliset tiedot toimitetaan Tilastokeskukselle vaalituloksen vahvistamisen jälkeen. Vaalituloksen vahvistamisen jälkeen julkaistaan Internetissä ennakkotilastoja vastaavat vahvistetut tiedot tilastosivulla sekä päivitetään StatFin-palveluun tietokannat.

Vaalikarttapalvelussa julkaistaan keskeisiä vaalitulostietoja kuntavaaleista.

Maksullisessa ALTIKA – tietokannassa on kunnallisvaaleista vaalitulostietoja vuodesta 1976 alkaen.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Tilastoissa käytetään vaalivuoden kuntajakoa. Jos kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan kuntavaalit, ne on toimitettava muutoksenkohteena olevissa kunnissa uutta kuntajakoa noudattaen. vaalivuotta seuraavan vuoden kuntaluokitusta. Uusi Tilastollinen kuntaryhmitys (kaupunkimaiset, taajamamaiset ja maaseutumaiset) otettiin käyttöön vuodesta 2000 alkaen. Sitä aikaisemmin kunnat ryhmiteltiin seuraavasti: kaupungit ja muut kunnat. Vaalien välillä tapahtuneet vaalipiiri- ja kuntamuutokset on huomioitu tilastoissa, joissa on vertailutieto edellisen vaalin tuloksiin. Kunnallisvaalit-tilastosivulla esitetään vaalitulostietoja aikasarjataulukkoina vuodesta 1921 alkaen.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys sekä dokumentointi

Oikeusministeriö julkaisee kattavaa yleistietoa eri vaaleista sekä valtakunnallisen ehdokasrekisterin ja vaalitulostietoja verkkosivuillaan (www.vaalit.fi). Oikeusministeriön julkaisema tilasto ennakkoäänestäneiden osalta poikkeaa Tilastokeskuksen ennakkoäänestäneiden tilastosta, sillä ne määritellään eri perustein:

- Oikeusministeriö laskee ennakkoäänestäneiden määrän äänioikeutettujen määrästä
- Tilastokeskus laskee ennakkoäänestäneiden määrän kaikkien äänestäneiden määrästä

Tilastoissa käytetyt luokitukset löytyvät Tilastokeskuksen kotisivuilta.

Lisätietoja

Sami Fredriksson 029 551 2696

Jaana Asikainen 029 551 3506

Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

vaalit@tilastokeskus.fi

<http://tilastokeskus.fi/kunnallisvaalit>

Lähde: Kuntavaalit 2017, Katsaus äänestämiseen, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 2323-1092 (pdf)